

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Одговорност уговорних страна за повреду
уговора о међународној продаји робе**
(мастер рад)

Студент: Анђела Тодоровић
Бр.индекса: М043/19-О

Ментор: Доц.др Урош Здравковић

Ниш, 2020.

САДРЖАЈ

I УВОД.....	1
II УГОВОР О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ.....	2
2.1. Извори права међународне продаје робе.....	5
III ОБАВЕЗЕ УГОВОРНИХ СТРАНА ИЗ УГОВОРА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ.....	8
3.1. Основне обавезе продавца.....	9
3.1.1. Обавеза испоруке робе.....	9
3.1.2. Обавеза предаје докумената која се односе на робу.....	16
3.1.3. Обавеза преноса права својине на роби.....	17
3.2. Основне обавезе купца.....	17
3.2.1. Обавеза купца да исплати цену.....	18
3.2.2. Обавеза купца да преузме испоруку.....	18
IV ОДГОВОРНОСТ УГОВОРНИХ СТРАНА ЗА ПОВРЕДУ УГОВОРА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ.....	19
4.1. Појам битне повреде уговора у режиму Бечке конвенције.....	19
4.2. Одговорност продавца и правна средства купца за случај повреде уговора.....	20
4.2.1. Право купца да тражи извршење уговора.....	22
4.2.2. Право купца на снижење цене.....	28
4.2.3. Право купца да раскине уговор.....	29
4.3. Одговорност купца и правна средства продавца за случај повреде уговора.....	31
4.3.1. Право продавца да захтева испуњење уговора.....	32
4.3.2. Право продавца да због повреде обавезе купца раскине уговор.....	33
4.3.3. Право продавца да изврши спецификацију робе.....	35
4.4. Право на накнаду штете.....	35
V ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА.....	40
ЛИТЕРАТУРА	43
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ.....	45
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА.....	47

I Увод

Уговор о међународној продаји робе је основни правни посао трговачког права и правни инструмент регулисања међусобних односа уговорних страна.¹

Закључењем овог уговора настају правни односи између уговорних страна (продавца и купца), који са собом носе одређена права и обавезе.

Права и обавезе уговорних страна настале закључењем уговора о продаји могу бити регулисане на различите начине и у различитом обиму, тако да је сваки правни однос настао овим путем специфичан и садржајно одређен уговором. Дакле, самим уговором су тачно одређене обавезе уговорних страна и значај тих обавеза, као и одговорности за неиспуњење или неуредно испуњење уговором предузетих обавеза.

Предмет даљих излагања биће правна средства која стоје на располагању продавцу и купцу за случај повреде обавеза из уговора, шта се сматра повредом уговора, које обавезе из уговора могу бити предмет повреде и какве последице повреда уговора са собом носи, као и шта је то битна повреда уговора како квалификовани облик повреде уговора и зашто она може настати у вези са било којим видом повреде уговора.

Уредно извршавање уговорних обавеза је од велике важности, због тога што је то основна побуда уговорних страна за закључење уговора о продаји (продавац да прода, а купац да купи), зато су оне (уговорне стране) итекако заинтересоване за исход реализације уговора, јер ће се било каквим осујећењем уговора, осујетити и њихови интереси.

Уколико дође до повреде уговора тј. уколико се уговор не изврши, или неуредно изврши, постоје правна средства која регулишу овакве ситуације, нудећи нпр: купцу могућност да тражи извршење уговора, снижење цене или раскид уговора у зависности од конкретне ситуације. Постојање одговорности уговорних страна за повреду уговора је од велике важности, пре свега, због сигурности и заштите интереса уговорних страна. Међутим, и поред постојања одговорности као опомене и купцима и продавцима да уредно извршавају уговором предузете обавезе, у пракси често долази до повреде уговора. Због тога ћемо у овом раду покушати да прикажемо шта чинити уколико дође до повреде уговора и која права стоје на располагању уговорној страни чији су интереси осујећени.

¹ А. Ћирић, Међународно трговинско право, Посебни део, Ниш 2018, стр. 88

II Уговор о међународној продаји робе

Уговор о међународној продаји робе је правни основ трговачке размене у свету, он је правни инструмент тј. правно средство које омогућава купцима и продавцима широм света, размену робе за новац. Његовим испуњењем се у економском смислу реализује извоз и увоз робе и у том смислу посматран, овај уговор представља инструмент спољнотрговинског промета или извозни посао.²

Међународне трговинске послове одликују одређене специфичности у односу на послове унутрашње продаје. У даљем тексту биће наведене само неке од њих.

Пре свега морамо поменути **примену страног права**.

У Републици Србији се примењују закони донети у њој, стога је очигледно да се на послове унутрашње продаје примењује домаће право, а не право неке друге државе. Међутим, код уговора о међународној продаји робе може се применити и страно право тј. право друге државе под условом да је оно изабрано у границама дозвољене аутономије воље од уговорних страна, или ако на њега упућују правила међународног приватног права. Осим страног националног права, на уговоре о међународној продаји се могу применити и међународни извори или на основу избора уговорних страна, или на основу непосредне примене и непосредног дејства. Избор уговорних страна није ограничен само на правила националног права већ и на правила *lex mercatoria* (право трговаца). И поред напора да се хармонизују или унификују, и даље постоје разлике у појединим правилима о закључивању и испуњавању уговора, како између националних права, тако и у односу на решења у међународним изворима³.

Примена страног права носи са собом **повећану несигурност код уговорних страна**. Правна несигурност уговорних страна се огледа у непознавању или слабијем познавању садржине страног права од домаћег, такође постоји и могућност њеног различитог тумачења, зависно од седишта или националности суда или надлежне арбитраже.

Међународне трговинске послове одликује **дистанциони карактер**, тј. ради се о пословима који се закључују између уговорних страна које припадају различитим територијама, тј. државама. Просторна удаљеност уговорних страна подразумева превоз робе или други начин трансфера робе из једне државе у другу. Ко ће платити трошкове превоза и на кога падају ризици од могућег оштећења робе у превозу, питања су која

² Р.Вукадиновић, Међународно пословно право, Посебни део, Крагујевац 2009, стр. 27

³ Ibid.

морају бити регулисана код ове врсте уговора о продаји робе. Такође, прелазак робе преко границе подразумева испуњавање царинских формалности и других административних обавеза које не постоје у унутрашњем праву.

Удаљеност и међусобно непознавање уговорних страна појачава ризик од неизвршавања или неуредног извршавања посла. Елиминисање ових ризика подразумева уговарање додатних средстава обезбеђења и то оних који се релативно једноставно и брзо могу реализовати и у земљи повериоца и у земљи дужника.⁴

Код међународних трговинских послова се питању **начина плаћања и средствима обезбеђења плаћања** мора посветити повећана пажња у односу на послове у унутрашњем промету. Као што смо већ навели, послове међународне продаје одликује повећана несигурност због просторне удаљености и међусобног непознавања уговорних страна, због тога се често користе одређени инструменти међународних плаћања који уговорним странама обезбеђују уредно испуњење уговорних обавеза (нпр. међународни документарни акредитив, који онемогућава наплату, уговором о продаји одређене цене робе, пре презентације и предаје уредне робне документације банци)⁵.

Ризик од наметања једностраних услова пословања веома је учестала појава код уговора о међународној продаји робе. Економски јача страна најчешће намеће своје опште услове пословања и типске уговоре⁶ којима ограничава или искључује своју одговорност за неуредно испуњење предузетих обавеза. Економски слабија страна нема могућност да приговори на садржину тих услова без обзира на своје преговарачке способности и принуђена је да закључи уговор под условима који су јој понуђени.

Језичке препреке такође могу створити додатне проблеме у случајевима када се иза, у језичком смислу познатих израза крију различити правни појмови, који заправо одражавају разлике у концепцијама правних система.⁷

Уговор о међународној продаји робе је основни посао међународног трговачког права и у односу на њега сви други уговори имају акцесорни карактер. Тако послови заступања, шпедиције, осигурања имају функцију реализације међународне продаје робе.

⁴ Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.28

⁵ Више о правној природи документарног акредитива видети у : А. Ћирић, Међународно трговинско право, Посебни део, Ниш 2018, стр.473-485

⁶ Општи услови пословања и типски уговори су унапред припремљени формулари, стандардизоване садржине. Најчешће их користе банке или осигуравајуће куће.Њихова специфичност одгледа се у немогућности друге уговорне стране да утиче на садржину уговора.

⁷ Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.28

Уговор о међународној продаји робе предмет је теоријског и конвенцијског дефинисања. У правној теорији искристалисала су се три критеријума за дефинисање међународне продаје робе.

Субјективни критеријум полази од субјеката правног односа. Сходно томе, различита националност или држављанство уговорних страна, довољан је услов да се уговор о продаји сматра међународним. Дакле, уколико је продавац из једне државе а купац из друге државе приликом закључења уговора, сматраће се да се ради о уговору о међународној продаји.

Објективни критеријум за полазну тачку узима чињеницу трансфера продате робе. Уговор о продаји се сматра међународним ако је извршен трансфер вредности робе и новца са територије једне на територију друге државе.

Мешовити критеријум за одређивање појма међународног уговора о продаји кумулира субјективни елемент, са једним од три алтернативно постојећа:

- а) да из уговора произилази да се у моменту закључења уговора ствар превози, или ће бити превезена са територије једне државе на територију друге државе, или
- б) да радње које чине понуду и њен прихват буду извршене на територијама различитих држава, или
- в) да испорука ствари буде извршена на територији неке друге државе, а не оне на чијој су територији биле извршене радње понуде и прихвата понуде.⁸

Конвенција Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе, познатија као Бечка конвенција јасно не дефинише појам уговора о међународној продаји робе, али ипак појам уговора о продаји робе може се одредити посредно преко обавеза продавца и купца. Према томе, уговор о међународној продаји робе је такав уговор којим се једна уговорна страна – продавац, обавезује да испоручи робу, преда робна документа и пренесе својину на роби, а друга страна- купац обавезује се да исплати цену и преузме испоруку робе.⁹ Подразумева се да уговорне стране имају седиште на територијама различитих држава. Ова дефиниција се подводи под конвенцијско дефинисање уговора о међународној продаји робе, у којој је заступљен субјективни критеријум.

⁸ А. Ћирић, *op.cit.* стр. 89

⁹ С. Фишер Шобот, *Право међународне продаје*, Нови Сад 2014, стр.38

2.1. Извори права међународне продаје робе

Извори за регулисање међународне продаје су многобројни и разноврсни, могу бити како међународни тако и домаћи. За разлику од продаје робе у унутрашњем промету, на коју се примењује правни режим националног законодавства, за уговор о међународној продаји робе, поред националних извора права, могу бити меродавни и правни извори других држава, као и извори права међународног карактера.¹⁰

А) Национални извори

Овој групи припадају национални извори права најчешће приватно правне природе. То су најпре грађански и трговински законици или други извори права, попут прецедентног права у земљама *common law* система. Примера ради у нашој држави ови односи су регулисани Законом о облигационим односима, а у САД-у Једнообразним трговачким закоником. Мали број држава је донео посебне законе о продаји робе али такви закони постоје у Данској, Шведској и Финској.¹¹

Национални извори су, пре свега, намењени регулисању односа унутрашње продаје, међутим под одређеним условима могу се применити и на уговоре о међународној продаји робе, или као основна или као допунска правила. Као основна правила ће се применити у случајевима када су их као меродавно право изабрале уговорне стране или њихова примена произилази из правила међународног приватног права. Као допунска правила ће се применити за попуњавање правних празнина или за тумачење нејасних одредби Бечке конвенције о уговорима о међународној продаји робе, у случајевима када се као основни извор права примењује Бечка конвенција.¹²

Б) Извори међународног карактера

На међународном плану је још од XX века започет рад на доношењу универзалног закона о међународној продаји робе. Тежња за унификацијом правних норми из ове области јавила се из простог разлога што је уговор о међународној продаји робе најважнији и најчешће закључиван уговор робног промета, стога је његово несметано одвијање у интересу самих уговорних страна, у интересу развијања привреде и посредно у интересу јачања животног стандарда. С друге стране јединствена правила која би уређивала уговоре о међународној продаји робе, представљала би корак напред на пољу равноправног положаја уговорних страна, обзиром да се код уговора о међународној

¹⁰ А. Ђирић, *op.cit.*стр.91

¹¹ Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.31

¹² Р.Вукадиновић, *ibid*

продаји робе сусрећу стране различитих преговарачких способности и различитог друштвеног и економског статуса.

Како професор Вукадиновић истиче:„ Међународни извори су настали из тежње да се унификују или хармонизују национални прописи како би се смањиле или изгубиле разлике које постоје међу њима. То се постиже организованом акцијом држава или специјализованих међународних организација, или спонтаном акцијом самих трговаца и њихових удружења.“¹³

Први покушаји унификације, чињени под окриљем Института за унификацију међународног приватног права (UNIDROIT), резултовали су доношењем Једнообразног закона за међународну купопродају телесних покретних ствари и Једнообразног закона о закључењу уговора о међународној продаји робе.¹⁴ Ови закони се једним именом називају Хашки једнообразни закони због тога што су усвојени на дипломатској конференцији у Хагу 1964.год. Иако ће ступити на снагу осам година касније, нису били широко подржани у свету, због доминантног прихватања решења Европске правне цивилизације.¹⁵

Свакако најзначајнији извор права за уређивање међународне продаје робе је **Конвенција Уједињених нација о међународној продаји робе**, усвојена на Дипломатској Конференцији у Бечу, 1980.год. (даље и: Бечка конвенција или БК). Конвенција која је ступила на снагу 1988.године.Конвенција је дефинитивно позитиван пример унификације и хармонизације трговачког права у целини, јер је опште прихваћена у великом броју земаља. Конвенцију је ратификовала и бивша СФРЈ.

Устав Републике Србије у чл.16 ст. 2. предвиђа да су опште прихваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Србије и непосредно се примењују.¹⁶ Стога се за међународну продају за коју је меродавно право Србије примењује Конвенција, а не норме Закона о облигационим односима које се примењују на продају у унутрашњем промету.

Бечка конвенција садржи четири посебне целине у својој садржини и то су: поље примене и опште одредбе, закључење уговора, продаја робе и завршне одредбе.

Примена Конвенције одређена је двојачко, као директна и индиректна примена.

¹³ Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.31

¹⁴ А. Ђирић, *op.cit.*стр.91

¹⁵ А. Ђирић, *Ibid*

¹⁶ Чл. 16 ст. 2. Устава Републике Србије, Службени гласник РС, бр.98/2006

Директна примена конвенције постоји уколико продавац и купац имају седиште у државама које су ратификовале Конвенцију.

Индијектна примена Конвенције долази у обзир уколико колизионе норме упућују на примену права једне од држава уговорница Конвенције. Ако продавац или купац имају више седишта релеванто је оно место које је у најближој вези са уговором и његовим извршењем.¹⁷

Конвенција оставља право уговорним странама да се њене одредбе не примењују или делимично примењују на конкретан уговор усвајањем принципа *opting out*. Овај принцип подразумева да се примена Конвенције подразумева, осим уколико стране нису искључиле њену примену.

Конвенција се не примењује у односу на продају :

- робе коју купују потрошачи за личну и породичну употребу
- на јавној дражби
- у случају заплене или неког другог поступка од стране судских власти
- хартија од вредности
- бродова, глисера на ваздушни јастук и ваздухоплова
- електричне енергије

Правила међународног приватног права примењују се за одређивање обима примене Конвенције и за попуњавање правних празнина.

За материју међународне продаје од значаја је и Конвенција УН о застарелости потраживања из области међународне продаје, усвојена у Њујорку 1974.год.

Правни аспекти заступања код уговора о међународној продаји робе су предмет уређивања UNIDROIT Конвенције о заступању у међународној продаји робе из 1983.год. (Женевска конвенција о заступању).¹⁸

Креирани документи настали методом спонтане унификације од посебног су значаја за међународну продају пре свега то су: UNIDROIT начела међународних трговачких уговора (UCP)¹⁹ и Начела европског уговорног права (PECL)²⁰. Примена ових извора зависи од воље уговорних страна и зато се називају изворима меког нормативитета.

¹⁷ А. Ћирић, *op.cit.*стр.95

¹⁸ Конвенција никад није ступила на снагу, Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.32.

¹⁹ Прво издање UCP објављено је 1994.год, друго 2004.год., треће 2010год., најсвежије издање је из 2016.год.

²⁰ Начела се односе на међународне трговачке уговоре,док се PECL могу применити на све врсте укључујући и уговоре у националном трговачком промету.

В) Аутономни извори

Аутономне изворе међународног трговинског права, за разлику од међународних конвенција, креирају сами привредни субјекти (трговачка друштва и њихова удружења).

Концепцију транснационалног права могуће је посматрати у светлу доктрине *lex mercatoria* (право трговаца). Основ настанка али и примене аутономних извора права је аутономија воља уговорних страна.

Шири концепт *lex mercatoria*, у ову групу извора сврстава опште услове пословања, типске и адхезионе уговоре, трговачке обичаје, арбитражну праксу итд.²¹

III Обавезе уговорних страна из уговора о међународној продаји робе

Уговори се у законима и у правној теорији дефинишу на тај начин што се наводе основне обавезе страна које из њих произилазе и које их одређују. Основне обавезе су, дакле обавезе које чине карактеристично обележје уговора, које га разликују и одвајају од других уговора.²² Ни уговор о међународној продаји робе се по томе не издваја од других уговора, већ се на основу дефиниције уговора могу одредити обавезе уговорних страна па самим тим и основна обележја самог уговора. Уговор о међународној продаји робе је уговор у коме се једна страна-продавац, обавезује да испоручи робу, преда документе који се на робу односе и пренесе својину на роби, а друга страна-купац, обавезује се да исплати цену и прими испоруку робе.²³

Из наведене дефиниције произилази да су основне обавезе продавца:

- испорука робе
- предаја докумената који се односе на робу
- пренос права својине на роби

Док су основне обавезе купца:

- исплата цене
- преузимање испоруке

Обзиром да постоји разлика у дефинисању уговора о међународној продаји робе у различитим националним законодавствима, наведене основне обавезе не важе универзално, јер постоје одређена одступања у погледу обавеза уговорних страна у

²¹ А. Ђирић, *op.cit.* стр 94

²² М. Драшкић, М. Станивуковић, *Уговорно право међународне трговине*, Београд 2005, стр.279.

²³ С.Фишер Шобот, *op.cit.*, , стр.75

различитим правним системима, због тога смо резимирали само оне које се најчешће прихватају у националним правима као и у међународним изворима права продаје.

Поред основних обавеза, уговорне стране могу имати и споредне обавезе које саме могу уговорити уговором или прихватити их на основу конвенције. Споредне обавезе усмерене су ка извршавању основних обавеза. Такође, стране су дужне да предузму не само оно на шта их обавезује уговор или БК него и оно што произилази из начела савесности и поштења, као и обичаја и праксе успостављене међу њима. Ово је предвиђено у многим националним изворима права.

Бечка конвенција детаљно регулише само основне обавезе уговорних страна, док је регулисање споредних обавеза препуштено аутономији воље уговорних страна, док се правила конвенције примењују само ако стране нису нешто друго уговориле.

3.1. Основне обавезе продавца

Бечка конвенција предвиђа три основне обавезе продавца из уговора о међународној продаји робе:

- испорука робе
- предаја докумената, која се односе на робу
- пренос купцу права својине на роби

3.1.1.Обавеза испоруке робе

Бечка конвенција предвиђа да је најважнија обавеза продавца да испоручи робу. Ова обавеза заузима централно место у обавезама продавца у трговинској продаји уопште, а посебно у међународној. Поред тога, обавеза испоруке је „општа“ у том смислу што се појављује и регулише у свим националним правима без изузетка.²⁴

Испоруком робе продавац извршава своју основну обавезу из уговора. Појам испоруке робе може бити различито дефинисан, зависно од врсте робе, природе посла, начина утврђивања квалитета и квантитета робе, итд. Како се за испоруку робе везује и прелаз ризика као и доцња продавца (за случај да робу не испоручи у време предвиђено уговором) и како се за купца испоруком (уколико није другачије уговорено) ствара

²⁴ М. Драшкић, М. Станивуковић, *op.cit*, стр.279.

обавеза да плати цену, разумљиво је што су постајали покушаји да се појам испоруке дефинише како би било јасно шта се под тим појмом подразумева.²⁵

Међутим, Бечка конвенција не дефинише појам испоруке робе на јединствен и универзалан начин али се из њених норми може закључити да, испорука робе непосредно обухвата радње предаје у државину и стављање робе на располагање купцу.

Појам испоруке можемо одредити у ужем и у ширем смилу.

У ужем смилу, појам испоруке подразумева уручење или предају робе купцу, или стављање робе на располагање купцу, у уговором одређеном месту, на уговорени начин и уговорено време. Испоруку у том смилу можемо изједначити са предајом робе. Међутим, могуће је да продавац изврши обавезу испоруке робе и без предаје робе и обрнуто, да не изврши обавезу испоруке упркос предаји робе.

Према БК, предаја робе се састој у физичкој предаји и представља ужи појам од испоруке робе.²⁶

Симболичкој предаји робних докумената се признаје значај физичке предаје.

Појам испоруке у **ширем смилу** чине поред предаје робе и све друге правне и фактичке радње које је продавац дужан да изврши да би извршио испоруку у ужем смилу. Радње које чине појам испоруке у ширем смилу јесу припремне радње, као нпр. припрема робе за отпрему, закључење уговора о превозу, обезбеђење робе, утовар робе на превозно средство, итд.²⁷

Прихватање ширег схватања појма испоруке робе носи са собом одређене недоумице због тога што није тачно одређено којом радњом и у ком моменту је продавац извршио испоруку. Због овог проблема, у пракси је прихватљивији појам испоруке робе у ужем смилу.

Зависно од начина и времена испоруке, разликујемо два основна облика уговора о међународној продаји робе:

а) **Уговор о продаји уз диспозитију** је правни посао на основу кога се роба одмах, при закључењу уговора, ставља на располагање купцу. Наиме, потребно је да роба у тренутку закључења уговора, буде произведена, упакована и издвојена од остале робе, као и да није сувише удаљена од места закључења уговора.²⁸ Дакле, испорука се врши одмах или ако то није случај, у веома кратком року након закључења уговора.

²⁵ Ј.Вилус, С. Царић, С. Шогоров, Д. Ђурђев, Д. Дивљак, Међународно привредно право, Нови Сад 2008, стр.224.

²⁶ Р.Вукадиновић, *op.cit.*, стр.105

²⁷ Р.Вукадиновић, *Ibid*

²⁸ А. Ђирић, *op.cit.* стр.118

б) **Уговор о продаји са испоруком** је таква врста уговора у коме уговорне стране уговором споразумно одређују тренутак испоруке робе. Дакле, роба се не испоручује одмах по закључењу уговора већ се њена испорука одлаже до неког тренутка, тј. рока који су стране одредиле.

БК у чл. 31 до 34. уређује питање обавезе продавца да испоручи робу купцу. Она издваја три основне обавезе продавца у вези са испоруком робе код међународне дистанционе продаје:

-Ако продавац преда робу превозиоцу, која у превозним документима или на други начин, није јасно дефинисана као роба намењена извршењу уговора, он је дужан да купцу упуту додатно објашњење о отпреми, којим се роба ближе опредељује.

-У случају да је продавац преузео обавезу да превезе робу до уговореног места, обавезан је да закључи све уговоре о превозу до тог места, превозним средствима која су у датим околностима одговарајућа и под условима који су уобичајени за такву врсту превоза.

-Обавеза продавца постоји за случај да он није дужан да осигура робу у транспорту, када је на захтев купца дужан да достави све расположиве податке који би купцу омогућили да он сам закључи уговор о осигурању робе.

Код међународне продаје обавезе продавца у вези са испоруком се обично регулишу уношењем транспортних клаузула, најчешће Incoterms правила, због тога што се прелазак трошкова и ризика везује за моменат испоруке робе.

Обавеза продавца на испоруку робе саобразне уговору

Продавац је дужан да испоручи робу која је саобразна уговору о продаји у погледу свих њених уговорених и уобичајених својства. И Хашки једнообразни закон и БК прихватили су појам саобразне испоруке, и наводе да је обавеза продавца да испоручи робу у количини, квалитету и врсти како је то предвиђено уговором, упаковану или заштићену на начин предвиђен уговором. Поред тога, обавеза испоруке робе, сем њене предаје, подразумева и њену саобразност уговору, без материјалних и правних недостатака.

Саобразност робе се утврђује према уговором унаред утврђеним својствима, а ако је опис потребних својства изостао, саобразност се цени према стандарду разумног очекивања.

Правни недостаци на роби представљају одвојено питање и основ су посебног вида одговорности продавца.

Сматра се да су се уговорне стране у довољној мери споразумеле о својствима робе у међународном промету, ако су се сагласиле о :

- врсти и природни робе
- степену у врсти (квалитет, нпр. прва класа)
- стању у коме се роба налази (упакована, у ринфузу)

Испорука уговору несаобразне робе

Бечка конвенција предвиђа да се саобразност робе цени на основу њене природе, врсте, квалитета, количине, паковања, тако да се одређена одступања између уговорене и испоручене робе, која робу чине несаобразном, могу тицати управо ових својства.

Несаобразност робе не значи и њену неиспоруку, али утиче на саобразност испоруке у целини. Тако да је продавац одговоран за несаобразност испоручене робе, а не услед њене неиспоруке.

За случај да открије несаобразност робе у било ком облику, купац је дужан да благовремено истакне одговарајући приговор са циљем очувања својих права према продавцу који је мањиво извршио своју обавезу испоруке.²⁹

Према члану 35. Бечке Конвенције, роба није саобразна ако:

- не одговара за сврхе за које се роба истог описа редовно користи
- не одговара за посебну сврху која је изричито или прећутно била позната продавцу у време закључења уговора, осим ако околности показују да се купац није ослонио, или да би то било за њега неразумно, на стручност и процену продавца
- не поседује својства робе које је продавац показао купцу као узорак и модел
- није упакована на начин који је уобичајен за такву робу или, кад не постоји такав начин, на начин који је адекватан да сачува и заштити робу.

Несаобразност на роби се дефинише на негативан начин и подразумева све недостатке који нису обухваћени правним недостацима на роби. У том смислу се у недостатке овог типа могу сврстати:

- испорука без уобичајених наменских својстава робе
- испорука робе без уговорених својства за конкретну намену
- неподударност испоручене робе са узорком или моделом
- испорука друге врсте робе (allium)
- делимична испорука робе, испорука мање или веће количине робе од уговорене
- испорука робе у неадекватној или оштећеној амбалажи

²⁹ А. Ћирић, *op.cit.* стр.120

Начин испоруке робе

Начин испоруке робе уређује се уговором. Конвенција даје право уговорним странама да уреде начин испоруке својом сагласношћу воља, а ако стране то не учине, нити се позову на обичаје којима се то питање уређује, на начин испоруке примениће се норме Бечке конвенције, уз уважавање правила у вези са природом посла и врстом робе која је предмет уговора.

Испорука може бити:

- а) Документарна, која подразумева предају докумената на основу којих купац стиче право располагања робом и
- б) Ефективна, када се врши испорука, односно предаје купцу саме робе. Најчешће пре саме испоруке продавац има одавезу да на јасан и недвосмислени начин издвоји и индивидуализује робу из остале масе, обележи робу, упакује је, прибави потребне дозволе. Некад је и сама индивидуализација робе довољна да би се сматрало да је испорука извршена. У начин испоруке убрајају се и све радње које је дужан да изврши купац (идентификација робе, преглед робе, пријем транспортне документације, па чак и индивидуализација робе може бити обавеза купца).

За начин испоруке је од великог значаја како су уговорне стране регулисале питање транспорта робе. Ово питање може бити решено на два начина. Први начин је када је продавац преузео обавезу организације транспорта робе до уговореног одређеног места, а други када продавац нема обавезу транспорта робе, већ је своју обавезу испоруке робе извршио стављањем робе на располагање купцу. У случају када продавац има обавезу транспорта робе, своју обавезу испоруке је извршио када робу преда превозиоцу. У случају када има више превозиоца, онда је обавезу испунио предајом робе првом превозиоцу. Уколико продавац сам превози робу, сматра се да све док је роба под његовом контролом и надзором, није извршио обавезу испоруке.

Рок испоруке робе

Одређивање времена тј. рока испоруке робе, је право уговорних страна. Оне сагласношћу воља могу уредити питање рока испоруке робе на начин који им одговара уговором.

Рок испоруке може бити одређен означавањем тачног дана када треба извршити испоруку, међутим у пракси се чешће дешава да уговорне стране оквирно одреде рок, уношењем термина : у року од 15 дана, за 2 месеца или у разумном року. Рок почиње да тече од дана закључења уговора.

Рок се може одредити и коришћењем термина „промпт“, што би означавало одмах или хитно, тј. веома кратак рок.³⁰

Одређивање рока испоруке може бити препуштено само једној уговорној страни, или се рок може везивати и за неки природни или други догађај који није потпуно одређен (нпр. 15 дана по нестанку леда).³¹

Место испоруке робе

Уговорне стране могу слободно изабрати место испоруке робе, уговором о продаји. То место може бити тачно и прецизно одређено навођењем конкретног места, одредиво на основу уговора о продаји или уношењем транспортних клаузула. Када то није случај, место испоруке се често везује за неку другу околност из уговора (нпр. место предаје робе превозиоцу).

У пракси се често догађа да једна уговорна страна има право да накнадно изабере место испоруке робе. То право се назива „право накнадне отпремне диспозиције“. Ради се о праву које је најчешће резервисано за купца у случајевима када је у транспортним клаузулама на недовољно јасан начин назначено место.³²

Дакле, место испоруке робе може се одредити по следећим критеријумима наведеним редоследом; прво се полази од места које су уговорне стране одредиле уговором изричито, затим се примењују правила о његовој одредивости као и правила која су успостављена раније успостављеном праксом између продавца и купца ако она постоји. Тек уколико место испоруке није одређено ни на један од наведених начина меродаван ће бити чл.31. БК. који предвиђа три алтернативна решења за одређивање места испоруке:

1) Испорука робе првом превозиоцу

Како уговора о међународној продаји робе често има дистанциони карактер, у извршење уговора укључен је и превозилац или више њих. Продавац је своју обавезу испоруке робе

³⁰ Термин промпт се различито тумачи у међународном трговинском праву. Може означавати рок дужине од 3 до 21 дан.

³¹ А. Ђирић, *op.cit.* стр.136

³² Нпр. ако је уговорена клаузула „FOB јадранске луке“, једна уговорна страна има право да накнадно одреди тачну луку тј. пристаниште које му највише одговара.

испунио предајом робе првом превозиоцу у циљу њеног достављања купцу.,„Предаја“ као фраза која се користи у члану 31.(а), значи да се превознику даје роба у посед.³³ Међутим, предајом робе у посед превозиоцу, продавац предаје и надзор над робом, али ако сам или преко својих запослених врши превоз, он директно врши контролу и не предаје надзор над робом превозиоцу. Због тога продавац и превозилац морају бити различита лица .

2) Испорука стављањем робе на располагање купцу

Уколико уговор о продаји робе не предвиђа превоз и ако испорука не треба да се изврши на неком другом месту, продавац испуњава обавезу испоруке стављањем робе на располагање купцу.³⁴

Дакле, садржај испоруке одређен је припремним радњама у циљу стављања робе на располагање купцу. Према томе, продавац је дужан да робу упакује на одговарајући начин, стави робу на располагање купцу у уговореном року на месту испоруке, сноси трошкове и ризик за случајну пропаст или оштећење робе до момента испоруке, итд.

Бечка конвенција разликује место испоруке када је предмет уговора индивидуално одређена роба и у осталим случајевима. Уколико је предмет уговора индивидуално одређена ствар, или ствари одређене по роду које треба издвојити из одређене масе или их треба произвести или израдити, а у време закључења уговора су стране знале да је роба у одређеном месту или је треба израдити или произвести у одређеном месту, продавац је дужан да робу стави на располагање купцу у том месту.³⁵

У свим осталим случајевима , продавац је дужан да купцу стави робу на располагање у месту у коме је у време закључења уговора имао своје место пословања.³⁶

3) Испорука робе у месту у коме је продавац имао седиште у време закључења уговора о продаји

Уколико није могуће применити правила која се односе на случајеве које регулише Бечка конвенција чл.31 (а) и (б), продавац треба да испоручи робу у месту у коме је имао место пословања у време закључења уговора. Дакле, у овом случају продавац робу испоручује у месту свог пословања, а уколико је у моменту закључења уговора имао више места пословања тј.седишта, меродавно ће бити оно седиште које је у најтешњој вези са уговором.Уколико продавац није имао место пословања у време закључења

³³ 9 CLOUT case No. 247 [Audiencia Provincial de Córdoba, Spain, 31 October 1997] (loading on board)

³⁴ С.Фишер Шобот, *op.cit.* , стр.83

³⁵ С.Фишер Шобот, *ibid* , стр.83

³⁶ Чл.31(ц) БК.

уговора, робу треба испоручити у месту боравишта које је имао у време закључења уговора.

Испорука мора бити учињена у разумном року након закључења уговора и продавац је дужан да о стављању робе на располагање обавести купца, како указује професор Вукадиновић.³⁷

3.1.2. Обавеза предаје докумената која се односе на робу

Уговоре о међународној продаји робе, посебно оне који укључују превоз робе, по правилу прате разни робни документи. Обавеза предаје робних докумената се најчешће регулише уговором, и то која робна документа продавац треба да преда купцу, на који начин, у ком року и у ком месту. Уколико је уговорена нека INCOTERMS клаузула, онда продавац мора поступити у складу са правилима садржаним у тој клаузули.³⁸ Уколико обавеза предаје робних докумената није уговорена, она може прозилазити из обичаја и праксе успостављене између страна у складу са чланом 9. БК. Ако не постоји ништа од наведеног, празнина се попуњава према општим правилима о попуњавању правних празнина у БК.³⁹

Документи морају бити оне врсте и у оном облику који омогућавају купцу да преузме робу од превозиоца или трећег лица, (нпр.од складиштара), и са садржином која јасно идентификује врсту, количину и стање робе.⁴⁰

Време и место предаје робних докумената најчешће су одређени уговором, међутим када то није случај, продавац је дужан да документа преда купцу најкасније до момента који омогућава купцу да у оквиру рока за испоруку преузме робу. Место предаје, уколико није уговорено, условљено је местом испоруке робе или договореним начином плаћања. Документи које је продавац дужан да преда купцу су:

- Отпремница (издаје се у моменту када роба напусти магацин)
- Трговачка фактура (рачун који издаје продавац, најчешће се односи на опис робе коју прати)

³⁷ Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.114

³⁸ Нпр. код клаузуле EXW- франко фабрика продавац мора да обезбеди трговачку фактуру и пружи помоћ купцу у прибављању дозвола.

³⁹ С.Фишер Шобот, *op.cit.*, , стр.135

⁴⁰ Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.151

- Конзуларна фактура (органи појединих земаља је редовно траже као неопходни документ при увозу стране робе)
- Спецификација робе (документ који издаје продавац, и садржи детаљан опис робе)
- Сертификат о квалитету (документ који издају одговарајућа сертификациона тела, на захтев купца или царинске службе земље увознице)
- Фитосанитарна уверења и уверења о здравственој исправности (издаје се код испоруке прехранбене робе)
- Уверење о пореклу (документ који траже царинске власти ради примене царинске тарифе)
- Транспортна документа (товарни лист- документ који издаје превозник и служи као доказ да је роба примљена на превозно средство у циљу транспорта).
- Полисе осигурања, налог за испоруку, итд.

3.1.3. Обавеза преноса права својине на роби

Ова обавеза није предвиђена Бечком конвенцијом, због различитих правила о начину стицања права својине у националним законодавствима, па се обзиром на то, питање преласка права својине на купца, решава применом правних правила меродавног националног права. Сходно томе, разликују се два система преноса права својине.

- Консенсуалистички систем- (Енглеско, Француско и Америчко право), уколико се уговорне стране нису другачије споразумеле, купац стиче право својине на роби самим закључењем уговора.
- Систем традиције- (Немачко, Аустријско и Швајцарско право), где се поред правног основа (уговор о продаји) тражи и законити начин стицања (за покретне ствари је то предаја у државину).

3.2. Основне обавезе купца

Најважнија обавеза купца је да плати цену, поред тога има и обавезу да прими робу, тј. обавезу да сарађује приликом предаје робе.Бечка конвенција регулише само наведене обавезе купца као основне обавезе, међутим купац има и низ споредних обавеза које служе извршавању основних (нпр. отварање међународног документарног акредитива).

3.2.1. Обавеза купца да исплати цену

Цена представља одређену количину новца коју је купац обавезан да плати продавцу као накнаду за продату робу. Она се мора састојати у новцу, или бар, претежно у новцу.⁴¹ Цена се у неким законодавствима сматра битним елементом уговора, стога је потребно да се уговорне стране сагласе о цени да би уопште дошло до настанка уговора. Међутим, нека законодавства захтевају да цена само буде одредива на основу неког елемента уговора (тржишна цена робе, тежина робе, висина трошкова производње).

Обзиром да је исплата цене, основна побуда продавца да закључи уговор о порођаји, мало је вероватно да се цена неће бити одређена или одредива уговором. Ипак, у трговачкој пракси се догађа да уговори буду закључени, а да цена у њима није одређена нити одредива, него је остављена отвореном, тзв. Open-price уговори.⁴²

Купац је дужан да исплати цену оног дана који је одређен уговором или који се може утврдити на основу уговора или БК. Постоје три модалитета плаћања, а то су плаћање пре испоруке, плаћање истовремено са испоруком, плаћање после испоруке.

Купац није дужан да исплати цену пре него што је прегледао робу.

Место плаћања је оно место у коме се о року доспелости мора извршити плаћање, оно је најчешће одређено уговором а ако то није случај, купац је дужан да плати цену у месту седишта продавца, а ако се исплата врши уз предају робе и докумената, купац је дужан да плати цену у месту њихове предаје.

Плаћање се може извршити када се преда сама роба или када се предају робни документи.

3.2.2. Обавеза купца да преузме испоруку

Купац је дужан да, сагласно уговору, прими испоруку робе од стране продавца. Према БК чл.60. купчева обавеза преузимања испоруке, подразумева:

- Обавезу обављања свих радњи које се разумно од њега очекују да би омогућио продавцу да изврши испоруку
- Обавезу преузимања робе

⁴¹ М. Драшкић, М. Станивуковић, *op.cit.*, стр.377.

⁴² А. Ђирић, *op.cit.* стр.156.

У зависности да ли се ради о ефикасној или документарној испоруци, купац је дужан да предузме различите радње. Те обавезе могу бити везане за обезбеђење неопходних дозвола, спецификација робе наручену од стране купца, достављање амбалаже.

IV Одговорност уговорних страна за повреду уговора о међународној продаји робе

Као што је већ наведено у предходним излагањима, закључење уговора о међународној продаји робе повлачи са собом одређена права и обавезе уговорних страна. Садржина обавеза је јасно дефинисана уговором у циљу њиховог уредног извршавања, међутим, у пракси често долази до неиспуњења или неуредног испуњења уговором предузетих обавеза из различитих разлога, и то представља централни проблем сваког уговорног односа.

Предмет даљих излагања биће детаљно упознавање са правним средствима која стоје на располагању купцу и продавцу за случај повреде обавеза из уговора. Такође, упознаћемо се са институтом битне повреде уговора, који чини основ структурисања система санкција из уговора о међународној продаји робе.

Битна повреда уговора може настати у вези са било којим видом повреде уговора, како продавца тако и купца.⁴³

4.1. Појам битне повреде уговора у режиму Бечке конвенције

Бечка конвенција регулише појам битне повреде уговора у члану 25, наводећи да ће се повреда уговора коју учини једна страна, сматрати битном ако се њоме проузрокује таква штета другој страни да је суштински лишавала онога што је оправдано очекивала од уговора, изузев ако такву последицу није предвидела страна која чини повреду уговора нити би је предвидело разумно лице истих својстава у истим околностима.⁴⁴

Битна повреда уговора је посебан или квалификовани облик повреде уговора са нарочито тешким последицама за другу уговорну страну, које се огледају у претрпљеној штети. Битна повреда постоји код тежих повреда уговора, она омогућава страни која је верна уговору, да из њега изађе онда када за њу више не постоји интерес да у њему остане, због понашања друге стране. Уколико је повреда уговора битна, страна која је

⁴³ А. Ђирић, *op.cit.* стр.160

⁴⁴ Чл.25 БК.

верна уговору овлашћена је да раскине уговор. У супротном, може захтевати само надокнаду штете односно у одређеним околностима, извршење уговора.⁴⁵

Битна повреда уговора садржи три битна елемента:

- повреда било које обавезе из уговора, која је директно предвиђена уговором или која произилази из уговора или Конвенције
- повреда обавезе једне уговорне стране за последицу има суштинско лишење друге стране онога што је она од уговора оправдано очекивала
- страна, која је повреду извршила, предвидела је да се њоме друга страна суштински лишава онога што је оправдано очекивала од уговора, или је суштинско лишење могло предвидети разумно лице истих својстава, које би се нашло у истим околностима као и страна која чини повреду.

Уговорним обавезама које у уобичајеним околностима имају споредни карактер, може се уговорити својство битне обавезе, уколико се уговорне стране споразумеју око тога. И кад на то уговорне стране нису изричито указале у уговору, на значај поједине обавезе могу упућивати друге околности, као што су језик уговора, природа робе, обичаји или пракса између уговорних страна.⁴⁶ Нпр. обавеза продавца да упакује робу, обично је акцесорног карактера, међутим уговорне стране могу уговорити право купца да раскине уговор у случају да продавац не упакује робу, уколико је обавеза продавца да упакује робу предвиђена уговором као битна обавеза.⁴⁷

4.2. Одговорност продавца и правна средства купца за случај повреде уговора

Продавац као уговорна страна код уговора о међународној продаји робе, закључењем уговора преузима на себе обавезу да уредно испуни уговором предвиђене обавезе, у супротном биће одговоран купцу за не испуњење или неуредно извршење уговором предузетих обавеза.

Бечка конвенција члановима 45. до 52. регулише правна средства која стоје на располагању купцу, у случају да продавац не испуни неку обавезу из уговора.

⁴⁵ А. Ђирић и Р. Ђуровић, Међународно трговинско право – посебни део, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2005, стр.82

⁴⁶ P. Schlechtriem, P. Butler, UN Law on International Sales, The UN Convention on the International Sale of Goods, Springer, 2009; стр.118

⁴⁷ Примери наведени у P. Schlechtriem, Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG), 1st edition, Munchen, New York, 1998, стр 59-60

Према чл. 45.БК, ако продавац не изврши било коју своју обавезу коју има на основу уговора или конвенције, купац може да:

- а) Захтева испуњење уговора
- б) Раскине уговор
- в) Тражи снижење цене (бонификацију)
- г) Захтева накнаду штете

Наведена средства убрајају се у основна средства, јер их купац може користити у случају било које повреде уговора од стране продавца. Да би купац користио основна средства потребно је да је продавац учинио повреду уговора, да је купац одабрао неко од предвиђених средстава и да је о томе обавестио продавца.

Продавац је учинио повреду уговора услед сваког обилка и врсте неиспуњења уговорних доспелих обавеза, било основних или споредних и свих облика повреде уговора. Продавац је једнако одговоран уколико не испоручи робу али и ако испоручи робу која није саобразна уговору.

Морамо напоменути да су горе наведена правна средства купца, алтернативно постављена, односно, уколико су услови за коришћење испуњени, купац може бирати које ће од њих користити. Он не може користити права која се међусобно искључују, нпр. купац не може истовремено тражити раскид уговора и снижење цене. Право купца да тражи накнаду штете Конвенција предвиђа без обзира које је правно средство изабрао, и у том случају накнада штете је допунско средство. На пример, ако је купац у целини или делимично надокнадио губитке снижењем цене, то ће утицати на висину накнаде штете.⁴⁸

Ако купац жели да се користи неким правним средством, он мора изабрати конкретно правно средство и то по правилима и у поступку који предвиђа Конвенција, и о томе благовремено обавестити продавца на адекватан начин, најчешће обавештењем.

Осим наведених основних средстава, купац може користити и тзв. привремена правна средства у случајевима повреде уговора пре доспећа, купац може користити и тзв. привремена правна средства у случајевима повреде уговора пре доспећа и код уговора са узастопним испорукама, регулисана су члановима од 71 до 73 БК.⁴⁹ Реч је о правним средствима која су заједничка за обе уговорне стране, као што су право на одлагање извршења, право продавца да спречи предају робе, право на антиципативни раскид

⁴⁸ Ј. Вилус, Коментар Конвенције УН о међународној продаји робе, Загреб, 1981, стр.127

⁴⁹ Видети више В.Г.Поповић, Р.Д.Вукадиновић, Међународно пословно право- Посебни део, Уговори међународне трговине, Бања Лука- Крагујевац, 2010,стр 169

уговора, право на раскид уговора у погледу конкретне испоруке, и право на куповину и продају ради покрића.⁵⁰

Иако повреда уговора редовно повлачи одговорност, постоје одређене повреде уговора за које страна која их је учинила неће одговарати. Продавац неће одговарати ако је повреда уговора резултат радњи купца и када је до повреде уговора дошло из разлога на које продавац, није могао утицати (виша сила). У одређеним случајевима, продавац се може ослободити од одговорности за повреду уговора настлу због радњи трећих лица које је он ангажовао. Ти случајеви односе на случајеве кад би и сам продавац био ослобођен од одговорности у случају више силе.

4.2.1. Право купца да тражи извршење уговора

Бечка конвенција чланом 46. регулише право купца да тражи извршење уговора. Под правом купца да тражи извршење уговора подразумева се право купца да од продавца захтева да испоручи саобразну робу, да преда документа и пренесе својину на роби. Право купца да тражи испуњење није условњено постојањем битне повреде уговора. Основна претпоставка за коришћење овим правом је да продавац није извршио неку своју обавезу и да је купац обавестио продавца да остаје при уговору и да жели његово испуњење, чак и да не обавести продавца, сматра се да продавац мора да испоручи робу па макар и са задоцњењем.

Купац се може користити овим правом у случају да извршење уговора није у супротности са другим правним средством које користи (раскид уговора или снижење цене)⁵¹.

Извршење уговора се може постићи на три начина:

1. Накнадном испоруком робе
2. Испоруком друге робе у замену
3. Поправком испоручене робе

На који ће од предвиђених начина купац тражити од продавца да испуни уговор, зависи у многоме од природе повреде уговора и врсте робе.

⁵⁰ Р.Вукадиновић, *op.cit.*, стр.163

⁵¹ Чл. 46(1) БК

Накнадна испорука робе

Чињеница је да се Бечком конвенцијом настојало да се унификују средства којима се купац може користити у случају повреде уговора, ипак је направљена разлика између оних средстава која му стоје на располагању у случају несаобразности и у случају неиспоруке робе.⁵²

-Ако није извршена испорука робе

У ситуацији када продавац није испунио обавезу испоруке у року, купац има могућност да тражи испуњење уговора тако што ће захтевати испоруку у накнадном року. Овде ваља истаћи да повреда обавезе испоруке обухвата не само случајеве када роба уопште није испоручена, него и када је испоручена у погрешном месту, или је испоручен само део робе, као и кад нису предати документи који се односе на робу или није пренето неоптерећено право својине на роби.⁵³ Уколико продавац испоручи робу другачију од оне која је уговором предвиђена (*aliud*), сматра се да је продавац испунио обавезу испоруке, али се таква испорука сматра несаобразном.

Професор Вукадиновић сматра да, и када је продавац ставио робу или документа на располагање, али је купац због несаобразности није преузео, сматра се да није било предходне испоруке робе, па се не може захтевати испорука у замену, према правилима која за то важе, већ испуњење уговора.⁵⁴ Уколико у овим случајевима продавац не испоручи уговорену робу, купац се може обратити надлежном суду.

-Ако је извршена испорука- испоручена несаобразна роба

Уколико је роба испоручена са недостацима, купац има на располагању одређена правна средства којима штити своје интересе. Међутим да би могао да та средства искористи, мора предходно предузети извесне радње.⁵⁵ То су: утврђивање несаобразности и стављање приговора на саобразност продавцу. Када купац изврши наведене радње, има право да од продавца захтева да отклони недостатке поправком ствари, ако је то немогуће, може захтевати да му испоручи другу робу у замену, уколико недостатак саобразности представља битну повреду уговора.

⁵² F. Ferrari, *Applicability and applications of the 1980 United Nations sales convention*, LeidenBoston, 2012; стр. 353

⁵³ M. Will, Bianca/Bonel, *Commentary on the Internacional Sales Law*, Giuffre, Milan 1987, стр.333

⁵⁴ Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.174

⁵⁵ М. Драшкић, М. Станивуковић, *op.cit.*, стр.332

Испорука друге робе у замену

У случају да испоручена роба није саобразна уговору, купац има право да тражи испоруку друге робе у замену. Недостатак саобразности постоји ако продавац не испоручи робу у квалитету, количини и врсти како је предвиђено уговором и паковану или заштићену на начин предвиђен уговором.⁵⁶ Дакле, предмет замене може бити само генерична, замењива роба али не и индивидуално одређене ствари. Бечка конвенција у члану 46 (2) предвиђа да купац има право да захтева испоруку друге робе у замену само у случајевима када недостатак саобразности представља **битну повреду уговора**. Битна повреда уговора постоји уколико су недостаци робе такви да суштински лишавају купца онога што је оправдано од уговора очекивао, и било би неразумно очекивати од њега да задржи такву робу.

Битна повреда уговора, као услов да купац захтева замену робе, унет је у БК с циљем да елиминише могућност да се замена тражи и за случај постојања несаобразности мањег степена између уговорене и испоручене робе. Ова одредба иде у корист продавца, коме слање друге робе може проузроковати веће трошкове него што је висина надокнаде дуговане купцу због несаобразне испоруке.⁵⁷ Ти трошкови се огледају у високој цени транспорта код уговора о међународној продаји робе, а потребно је прво вратити несаобразну робу продавцу а потом превести нову робу у замену купцу.

Захтев за испоруку друге робе у замену мора бити, саопштен продавцу исто када и обавештење о утврђеној несаобразности, или у разумном року након што је купац открио или морао открити несаобразност, у супротном купац губи право да се позове на недостатак саобразности.⁵⁸ Дакле, продавац мора бити обавештен о несаобразности у одређеном року.⁵⁹ Свакако, временско ограничење служи интересима и купца и продавца. Купац има интерес да нова роба буде испоручена у разумном року након прве испоруке, јер протоком времена он најчешће губи интерес. Продавац је са друге стране, временским ограничењем заштићен од евентуалних малверзација купца у вези са ценом,

⁵⁶ P. Schlechtriem, I Schwenzer, Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods, Oxford, 2010, стр. 711

⁵⁷ А. Пирић, *op.cit.* стр. 165

⁵⁸ БК чл. 31 (1)

⁵⁹ Article 39 (1) requires the buyer to give notice “to the seller,” and article 39 (2) states that the buyer must “give the seller notice.” See Landgericht Bielefeld, Germany, 15 August 2003, English translation available on the Internet at www.cisg.law.pace.edu.

тако да су обе уговорне стране на крају заинтересоване да се проблеми који настану у вези са уговором благовремено реше.⁶⁰

Као услов за коришћење овог права наводи се и да, купац мора бити у могућности да продавцу врати несаобразну робу у суштински истом стању у коме је примио, што је регулисано чл.82 (1) БК. Обавеза враћања доспева одмах након што је купац тражио испоруку друге робе у замену.⁶¹ Купац ће ипак моћи да тражи замену робе иако не може да врати робу у суштински истом стању у следећим случајевима:

- Ако немогућност враћања робе или враћања у суштински истом стању у коме је примљена није последица радње или пропуста купца.
- Ако је роба у целини или делимично пропала или се погоршала услед прегледа.
- Ако је роба, у целини или делимично, продата у редовном току пословања.⁶²

Купац има право да користи захтев за замену робе ако није користио неко друго правно средство које би било супротно овом захтеву. На пример: изјавио је да раскида уговор или захтева снижење цене.

Члан 46(2) БК не примењује се на испоруку робе са правним недостацима, јер појам несаобразности не обухвата и правне недостатке. У случају испоруке робе са правним недостацима, купац може једино да захтева накнадно извршење у складу са чл. 46 (1)БК.⁶³

Уколико су испуњени сви наведени услови, продавац је дужан да купцу испоручи нову робу у замену. Уколико одбије да испоручи нову робу, купац може раскинути уговор. Такође продавац је дужан да купцу надокнади све губитке које је трпео због првобитно испоручене несаобразне робе. Све транспортне трошкове и трошкове чувања робе сноси продавац.

⁶⁰ С.М. Bianca, М.Ј. Bonell (ed), Commentary on the International Sales Law- The 1980 Vienna Sales Convention, Milan, 1987, str.337

⁶¹ Р. Вукадиновић, *op.cit.*, стр.177

⁶² БК чл.82(2)

⁶³ С. Фишер Шобот, *op.cit.*, стр.169

Поправка испоручене робе

Право купца да тражи поправку испоручене робе је један од видова купчевог права да захтева извршење уговора. Наиме, Бечка конвенција предвиђа чланом 46 (3), да ако роба није саобразна уговору, купац може захтевати од продавца да отклони недостатке поправком, изузев ако би то било неразумно узимајући у обзир све околности, пре свега економске природе, уколико би поправка ствари била изузетно скупа. Као и код замене робе, захтев за поправком ствари се подноси било истовремено са обавештењем о несаобразности робе, било у разумном року након тога.⁶⁴ За разлику од захтева за испоруку друге робе, код права на поправку робе, несаобразност не представља битну повреду уговора.

Захтев за поправком робе је чест случај, у међународној трговини, посебно код уговора о испоруци инвестиционе опреме или друге врсте робе намењене дужем трајању. Понекад се ова роба продаје уз гарантни лист тако да је продавац дужан да сваки недостатак о свом трошку отклони.⁶⁵

Циљ коришћења овог правног средства јесте да продавац несаобразно испоручену робу накнадно доведе у саобразно стање путем њене поправке. Сама поправка се састоји у отклањању недостатака на испорученим деловима или испоруци нових делова, стога се овај захтев може истаћи и код индивидуално одређених ствари или ствари одређених по роду.

Поправка се по правилу врши у месту где је роба испоручена на трошак и ризик продавца. Такође, продавац поправку мора извршити у разумном року или у оквиру додатног рока који му је оставио купац (уколико му је оставио додатни рок), а за сво време које роба проведе на поправци, продавац дугује купцу накнаду штете, због немогућности да робу или ствар користи.

Уколико несаобразност није отклоњена, а представља битну повреду уговора, купац може да захтева испоруку друге робе или да изјави да раскида уговор. Да би тражио раскид уговора купац најпре мора доказати да је учињена битна повреда уговора и обавестити продавца да ће тражити раскид. Продавац може да спречи раскид уговора, уколико одмах понуди купцу нову робу у замену.⁶⁶ Ако несаобразност не представља битну повреду уговора, купац може тражити само снижење цене или накнаду штете. Иста

⁶⁴ CLOUT case No. 225 [Cour d'appel, Versailles, France, 29 January 1998].

⁶⁵ J. Вилус, С. Царић, С. Шогоров, Д. Ђурђевић, Д. Дивљак, *op.cit.* стр.243

⁶⁶ P. Schlechtriem, I. Schwenzler, *op.cit.*, стр.720

права купац има и у случају да поправка робе није била успешна, али да би се користио овим правма мора најпре да поново обавести продавца.

Додатни рок за извршење обавеза

За право купца да од продавца захтева извршење уговора, од значаја је могућност да се рок за такво извршење продужи. Бечка конвенција предвиђа две могућности продужења рока:

- Прва могућност предвиђена је чл.47 БК. Купац има право да одреди продавцу накнадни (додатни) рок разумне дужине за извршење његових обавеза.⁶⁷ Уколико купац жели да се продавцу да додатни рок, он га о томе мора обавестити. Обавештење не мора да испуњава никакве захтеве форме, али садржински је неопходно да у њему буде одређен рок за извршавање обавеза, који мора бити разумне дужине. Купац иако пристаје да продавцу одобри накнадни рок, не губи право на накнаду штете услед доцње продавца. Међутим, купац не може у тако остављеном року да користи било које средство због повреде уговора, осим ако му продавац не саопшти да не жели да изврши своје обавезе и у накнадно остављеном року.⁶⁸ Ако накнадни рок протекне, или продавац обавести купца да неће испунити своје обавезе ни у накнадном року, купац може раскинути уговор.

- Друга могућност продужења рока за извршење обавеза продавца, регулисана је чл.48 БК. Наиме, продавац може и након истека рока за испоруку, отклонити свако неизвршавање својих обавеза, наравно о свом трошку, уколико то може учинити без неразумног одлагања и без nanoшења купцу неразумних непогодности или неизвесности да ће му продавац накнадити трошкове које је с тим у вези имао. Ова могућност се назива и право продавца да поправи извршење својих обавеза, и продавац се може користити овим правом само у случају да је купац након примљеног обавештења пристао и сагласио се са овим.⁶⁹

⁶⁷ А. Ђирић, *op.cit.*стр.165

⁶⁸ А. Ђирић, *ibid.*стр.165

⁶⁹ Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.180

4.2.2. Право купца на снижење цене

Чл. 50 БК каже: „Ако роба није саобразна уговору купац може, без обзира да ли је цена већ плаћена или није, снизити цену сразмерно разлици између вредности стварно испоручене робе у време испоруке према вредности коју би у то време имала роба саобразна уговору. Међутим, ако продавац отклони било које неизвршење својих обавеза у складу са чл.37 или чл.48 или ако купац одбије да прими испоруку од продавца у складу са тим члановима, купац не може снизити цену.“⁷⁰

Захтев за снижење цене могућ је само у случајевима несаобразности робе и када је купац спреман да упркос несаобразности прими испоруку робе. Наравно купац ће захтевати снижење цене када су недостаци на роби такви да он и поред недостатака робу може да користи.⁷¹ Купац међутим не може тражити снижење цене за испоруку несаобразне робе, код које се несаобразност одгледа у правним недостацима роба.

Да би се купац користио правом на снижење цене потребно је да буду испуњени одређени услови:

- а) Недостатак саобразности мора постојати након што је ризик прешао на купца при чему није од значаја да ли је продавац одговоран за недостатак или је ослобођен од одговорности, ни да ли недостатак представља битну или небитну повреду уговора.⁷²
- б) Купац је дужан да обавести продавца о утврђеној несаобразности на роби и да уложи рекламацију.
- в) Купац мора да изјави продавцу да захтева снижење цене.

Међутим, БК не предвиђа прецизан рок за коришћење овог правног средства, тако да купац може захтевати снижење цене све до застарелости.⁷³

Коришћењем захтева за снижење цена, цена ће се смањити у сразмери вредности стварно испоручене робе, коју је она имала у тренутку испоруке, и вредности коју би у то време имала роба саобразна уговору о продаји. Примена захтева за снижење цене успоставља однос еквиваленције учињених престација продавца и купца, стога се коришћење овог правног средства никако не може разумети као санкција.

Однос права на снижење цене и права продавца да отклони недостатке : Бечка конвенција фаворизује право продавца да отклони недостатке у односу на право купца

⁷⁰ Чл. 50.БК

⁷¹ С.Фишер Шобот, *op.cit.*, стр.175

⁷² Р.Вукадиновић, *op.cit.*,стр.182

⁷³CLOUT case No. 938 [Kantonsgericht des Kantons Zug, Switzerland, 30 August 2007]

на снижење цене. Чланом 50, Конвенција предвиђа да купац не може захтевати снижење цене ако продавац отклони недостатке свог извршења у складу са чл.37 и чл.48 а купац одбије да прими такву робу. Чак и ако купац у обавештењу о несаобразности истакне да жели снижење цене, продавац има право да покуша да отклони недостатак.⁷⁴ Уколико продавац успе да отклони недостатке на роби, купац неће имати право на снижење цене. За време трајања додатног рока за отклањање недостатака, купац не може да тражи снижење цене нити се може користити другим правним средствима.

4.2.3. Право купца да раскине уговор

Раскид уговора представља крајњу меру купца у случају да је продавац повредио уговор. Раскидом уговора, обе стране се ослобађају својих обавеза, изузев евентуалне обавезе да се накнади штета⁷⁵, због тога су услови за коришћење овог правног средства строго дефинисани. Конвенција препознаје две ситуације у којима се може тражити раскид уговора:

1. Купац има право на раскид уговора када роба **није испоручена** ако:

а) неизвршавање било које обавезе, које продавац има на основу уговора, или БК, представља **битну повреду уговора**. Неиспоруку робе, Конвенција третира као нарочито тешку повреду уговора, и због тога даје право купцу да одмах изјави да раскида уговор ако докаже да је учињена битна повреда уговора, без остављања додатног рока продавцу. Битном повредом се сматра и испорука алиуда, као и неизвршавање обавезе предаје докумената.

б) продавац није испоручио робу у додатном року, који му је купац одредио за испоруку, или је изјавио да је неће испоручити у тако одређеном року⁷⁶. У оваквој ситуацији, дакле, право на раскид не подразумева постојање битне повреде уговора, већ се последице неизвршавања обавезе продавца у накнадном року изједначавају са последицама такве повреде.⁷⁷

2. Купчево право да тражи раскид уговора је веома ограничено у случају када је продавац **испоручио робу**. Купац губи право да раскине уговор када је роба испоручена, уколико то није учинио:

⁷⁴ P. Schlechtriem, I.Schwenzer, op.cit., стр.773

⁷⁵ УСР- чл.7.3.5. ст. 1. и 2 ,PECL-чл.9:305.ст.1

⁷⁶ Чл.49(1) БК

⁷⁷ В.Капор, Систем санкција за повреду уговора у нацрту Конвенције о међународној продаји робе, Страни правни живот,1976, стр.40

а) у разумном року у односу на задоцнелу испоруку, рачунајући од тренутка када је сазнао да је испорука извршена.

б) у односу на било коју другу повреду, сем задоцњења испоруке, у разумном року након што је сазнао, или морао сазнати за повреду.

в) по истеку сваког додатног рока који је купац одредио за испоруку, или пошто је продавац изјавио да неће извршити своју обавезу у додатном року.

г) по истеку сваког додатног рока, након истека рока испоруке, који је одредио продавац, односно пошто је купац изјавио да неће прихватити извршење у тако одређеном року.

Бечка конвенција, за разлику од Хашког једнообразног закона, не предвиђа тзв. аутоматски раскид уговора или раскид по самом праву. Страна која жели да раскине уговор, чак и када има права на то, увек о томе мора да обавести другу уговорну страну.⁷⁸ Дакле раскид уговора се никада не подразумева већ мора бити изјављен јасно и недвосмислено страни која је повредила уговор. Изјава о раскиду уговора не мора бити изјављена у некој посебној форми, могуће је дати изјаву усмено или писмено, али је важно да је продавац обавештен о њој. Раскид уговора је једнострана радња, а изјава о раскиду не сме да садржи услове и не сме бити опозвана.⁷⁹

У случају да је роба испоручена купцу, и он жели да раскине уговор али нема могућности да робу врати у суштински истом стању у коме ју је првобитно примио, Бечка конвенција чланом 82. предвиђа да купац губи право да раскине уговор. Дакле, купац нема право да изјави да раскида уговор уколико му је немогуће да робу врати у суштински истом стању. Роба није у суштински истом стању уколико њене карактеристике дају основа продавцу да одбије да је прими.⁸⁰ Купац који је изгубио право на раскид уговора због немогућности да робу врати у суштински истом стању, задржава право да тражи накнаду штете, отклањање недостатака, снижење цене.

Ипак, купац неће изгубити право на раскид уговора због немогућности да робу врати у суштински истом стању :⁸¹

1. Ако купац није крив што роба не може да се врати у суштински истом стању. Дакле, немогућност враћања робе у суштински истом стању није последица радњи или пропуста купца. Нпр. када су мане робе проузроковале штету или пропаст робе, а купац то није могао спречити.

⁷⁸ Ј. Вилус, С. Царић, С. Шогоров, Д. Ђурђевић, Д. Дивљак, *op.cit.* стр. 245

⁷⁹ F. Enderlein, D. Maskow, *International Sales Law*, Oceana Publications, 1992, стр. 191

⁸⁰ А. Ђирић, *op.cit.* стр. 168.

⁸¹ Чл. 82 БК

2. Ако је роба у целини или делимично пропала, или је оштећена у току прегледа.
3. Ако је роба у целини ли делимично продата у редовном току пословања, или је купац робу потрошио или прерадио у току њене наменске употребе, пре него што је открио недостатке саобразности.

Поред свега наведеног, купац не губи право да раскине уговор иако не може да врати робу у суштински истом стању, уколико је продавац учинио битну повреду уговора.

У случају испоруке несаобразне робе и робе са правним недостацима, купац нема право да раскине уговор ако продавца није благовремено обавестио о недостацима, тј. купац има право на раскид уговора ако је уредно рекламирао недостатке продавцу.⁸²

Раскидом уговора, уговорне стране се ослобађају свих обавеза из уговора, осим евентуално накнаде штете. Свака страна је дужна да врати оно што је по раскинутом уговору примила. Међутим, поред обавезе враћања онога што су по уговору примиле, уговорне стране имају обавезу да врате и користи које су имале од те робе. За продавца то су камате, а за купца све користи које је од робе или једног њеног дела имао.⁸³

4.3. Одговорност купца и правна средства продавца за случај повреде уговора

Као и продавац, и купац закључењем уговора о међународној продаји робе, преузима на себе одређене обавезе које је дужан да испуни, у супротном ће одговарати за повреду уговора. Према члану 61 (1) БК ако купац не изврши било коју своју обавезу из уговора или обавезу која произилази на основу конвенције, продавац може да:

- 1.) Захтева испуњење уговора
- 2.) Раскине уговор
- 3.) Захтева накнаду штете

Одмах можемо приметити да се као услов за коришћење права продавца, не захтева да је купац учинио битну повреду уговора, већ да није извршио било коју обавезу коју је преузео уговором или коју има на основу Конвенције.⁸⁴ Повредом уговора од стране купца, сматра се: неплаћање цене, непреузимање робе, непредузимање било које радње која се од купца могла разумно очекивати да би продавац могао да изврши обавезу

⁸² С.Фишер Шобот, *op.cit.*, стр.178

⁸³ Ј.Вилус, С. Царић, С. Шогоров, Д. Ђурђевић, Д. Дивљаковић, *op.cit.* стр.246

⁸⁴ Р.Вукадиновић, *op.cit.*, стр.198

испоруке, као и неизвршавање било које обавезе коју купац има на основу уговора или Конвенције.

Како наводи професор Вукадиновић: „Иако је уговор о међународној продаји робе типичан пример двострано обавезујућег уговора у коме обавезама и правима једне стране одговарају корелативна права и обавезе друге стране, у поређењу са правима купца у случају повреде уговора, продавцу стоји на располагању мањи број средстава, међутим тиме није нарушена равнотежа уговорних страна, јер продавац по природи не може користити нека правна средства која стоје на располагању купцу (нпр. право на снижење цене).⁸⁵

Правна средства која стоје на располагању продавцу су одређена алтернативно, што значи да продавац мора изабрати или једно или друго правно средство. Право на накнаду штете свакако не губи без обзира које је правно средство користио, али избор правног средства може утицати на висину накнаде штете.

Поред наведених правних средства, која се сматрају основним, уколико купац не плати цену робе која је предмет уговора, или други износ са којим је у доцњи, продавац има право на камату на такав износ, а да притом не изгуби право на накнаду штете.

Поред основних, продавац може користити и привремена правна средства у случајевима повреде уговора пре доспећа и код уговора са узастопним испорукама.⁸⁶

4.3.1. Право продавца да захтева испуњење уговора

Као и купац, и продавац има право да тражи испуњење у случају повреде уговора од стране купца. Право продавца да захтева испуњење, може се односити на било коју обавезу купца, најчешће су то исплата цене, преузимање испоруке али и било која друга обавеза на основу уговора, Конвенције, обичаја или праксе.

Једино ограничење права продавца да захтева конкретан вид извршења уговора је да такав захтев није контрадикторан са неким другим његовим захтевом. Нпр. уколико је продавац тражио раскид уговора, он не може тражити и његово извршење.⁸⁷

Основни услов за коришћење овим правом је да купац није извршио неку од својих обавеза, при чему није неопходно постојање битне повреде уговора.

⁸⁵ Р.Вукадиновић, *op.cit.*, стр.197

⁸⁶ Р. Schlechtriem, I.Schwenzer, *op.cit.*, стр.870.

⁸⁷ БК чл 62

Право продавца да од купца захтева да исплати цену и преузме испоруку су од највећег практичног значаја. Продавац може од купца да захтева исплату цене, ако је она у уговору одређена или одредива и ако је обавеза плаћања доспела.⁸⁸ У случају да купац не плати цену, продавац има право на камату на такав износ, а тиме не губи право да тражи накнаду штете. Међутим, треба правити разлику ако купац није примио робу нити је платио цену, продавац који има својину над робом може исту препродати и захтевати само разлику у цени, у складу са члановима 85. и 88. БК. У случају када је купац примио робу, продавац може тражити да му купац плати цену у додатном року за извршење обавеза, или раскинути уговор без остављања додатног рока.⁸⁹ Право да захтева преузимање испоруке или извршење неке друге обавезе независно је од захтева за плаћање цене.

Како је право продавца да захтева испуњење усмерено да одржи уговор на снази и предупреди раскид, Конвенција предвиђа могућност продавца да купцу одреди додатни рок разумне дужине за извршење његових обавеза о чему га мора обавестити. Продавац се до истека накнадно остављеног рока не може користити правним средствима за повреду уговора, али не губи право да тражи накнаду штете. Ово ограничење не важи у ситуацији када купац обавести продавца да неће испунити своје обавезе ни у накнадно одређеном року, тада продавац може користити права на раскид уговора.

4.3.2. Право продавца да због повреде обавезе купца раскине уговор

Продавац може изјавити да раскида уговор:

- 1.) Ако неизвршаваће било које обавезе коју купац има на основу уговора или Конвенције представља битну повреду уговора
- 2.) Ако купац није ни у додатном року, који је одредио продавац, извршио своју обавезу да плати цену или преузме робу, или је изјавио да то неће учинити у тако одређеном року.

У првом случају продавац не мора оставити додатни рок купцу за испуњење обавеза, уколико докаже да је реч о битној повреди уговора. Битна повреда уговора је свака повреда уговора која продавца суштински лишава онога што је оправдано очекивао од уговора, осим ако такву повреду није предвидео купац нити би је предвидело разумно

⁸⁸ P. Schlechtriem, I.Schwenzer, op.cit., стр.879.

⁸⁹ P.Вукадиновић, op.cit.,стр.198

лице истих својстава у истим околностима. Међутим, уколико продавац не докаже да купчево неизвршавање представља битну повреду уговора, а није оставио додатни рок купцу, губи право на раскид уговора.

Други случај односи се само на неизвршавање обавеза купца да плати цену или преузме испоруку, али не и на повреду осталих обавеза. Овде је реч о повреди основних обавеза, и њихово неиспуњење представља потенцијалну битну повреду уговора па је продавцу дато право да тражи раскид уговора само ако купцу остави накнадни рок, а он их не испуни ни у накнадном року.⁹⁰ Неиспуњење ових обавеза ни у накнадном року дају продавцу право да раскине уговор без доказивања да је учињена битна повреда уговора.

Право продавца да тражи раскид уговора, поприлично је ограничено уколико је купац платио цену, међутим није апсолутно искључено. Према одредбама члана 64 БК, у случају када је купац у потпуности платио цену, продавац губи право да раскине уговор уколико то није учинио:

- а) У погледу задоцнелог извршења купца (мисли се на плаћање и пријем испоруке), пре него што је сазнао да је извршење учињено
- б) У погледу било које друге повреде, осим задоцнелог извршења, у разумном року, пошто је продавац сазнао или морао сазнати за повреду.
- г) По истеку додатног рока који је одредио продавац, или пошто је купац изјавио да неће извршити своје обавезе у додатном року.

Професор Вукадиновић под закаснелим извршењем подразумева случајеве када је обавеза испуњена али са закашњењем. На пример, купац је примио робу али је то учинио касније него што је уговором предвиђено.

Поред наведених случајева продавац може раскинути уговор и у случајевима антиципативне повреде или код уговора са узастопним испорукама.

Раскид уговора никад не наступа по сили закона, аутоматски, већ увек мора бити изјављен купцу. Изјава о раскиду мора бити дата јасно и недвосмислено, и без икаквих услова.

Правна дејства уговора састоје се у томе, што након раскида уговора, обе уговорне стране се ослобађају својих уговорних обавеза, изузев евентуалне обавезе да се накнади штета. Међутим, раскид не утиче на одредбе уговора о решавању спорова или о утврђивању права и обавеза страна после раскида уговора.

⁹⁰ Р.Вукадиновић, *op.cit.*, стр.199

Страна која је извршила уговор у целини или делимично може захтевати од друге стране враћање онога што је на основу уговора испоручила или платила. Ако су обе стране дужне да изврше враћање, узајамна враћања се врше истовремено.⁹¹ Као место где се врши враћање, одређено је место у коме су испуњене основне обавезе (место испоруке и место плаћања цене). Враћање се мора извршити у разумном року након раскида уговора, и при томе свака страна сноси трошкове свог враћања.

4.3.3. Право продавца да изврши спецификацију робе

Ако је према уговору, купац дужан да одреди облик, мере и друга својства робе (спецификација робе), а спецификацију није извршио до уговореног датума, или до истека разумног рока, од момента када је од продавца примио захтев да то учини, продавац може сам спецификовати робу, у складу са купчевим потребама, које су му могле бити познате.⁹² У случају кад је продавац сам спецификовао робу, дужан је да обавести купца о садржини спецификације и остави му рок у коме ће се изјаснити о истој, евентуално је изменити, допунити или извршити нову спецификацију. Уколико протекне рок да се купац изјасни, без икаквог изјашњења, спецификација коју је сачинио продавац постаје обавезна.

Значајно је нагласити да продавац, који је користио право да сам спецификује робу, не губи могућност да користи друга права која су му на располагању- захтев за испуњење или раскид уговора. Тако, уколико неизвршење обавезе спецификације од стране купца представља битну повреду уговора, продавац може раскинути уговор и тражити накнаду штете. Продавац може раскинути уговор и за случај да купац не изврши спецификацију робе ни у додатно остављеном року.⁹³

4.4. Право на накнаду штете

Право на накнаду штете представља широку и засебну област у међународном трговинском праву, те може бити предмет самосталног мастер рада. Међутим како се право на накнаду штете јавља као право уговорних страна у случају повреде уговора,

⁹¹ С.Фишер Шобот, *op.cit.*, стр.186

⁹² Чл.65 БК

⁹³А. Ђирић, *op.cit.*стр.171

незамисливо би било да не поменемо макар основне ствари у вези са правом на накнаду штете.

Ако дужник не изврши своју обавезу савесно и у свему како она гласи, поверилац трпи одређене штетне последице. У таквим случајевима је правично и оправдано да страна која је повредила своју обавезу трпи одређене правне последице, односно да за такво понашање буде одговорна.⁹⁴ Уговорна одговорност је санкција која погађа страну која је несавено и неуредно извршила своју обавезу из уговора. Ова санкција је имовинског карактера, јер погађа имовину дужника и састоји се у накнади штете.

Право на накнаду штете је универзално право које имају и купац и продавац. Право да захтевају накнаду штете не зависи од постојања битне повреде уговора нити од постојања кривице стране која је уговор повредила. Потребно је само да постоји узрочна веза између настале штете и повреде уговора. Ово право постоји код повреде било које уговорне обавезе, и често се користи у комбинацији са неким другим правним средством због повреде уговора (нпр. уз захтев за испуњење), али у случају повреде уговора од стране продавца, купац може тражити право на накнаду штете као самостално и једино правно средство.

Према члану 74 БК, накнада штете за повреду уговора коју је починила једна страна равна је претрпљеном губитку и измаклој добити који су услед повреде настали за другу страну. Дакле, накнада штете постоји за повреду било које уговорне обавезе. Даље се наводи да је ова накнада ограничена износом који је страна која је повредила уговор предвидела или морала предвидети у тренутку закључења уговора као могућу последицу повреде уговора, с обзиром на чињенице које су јој тада биле познате или морале бити познате. Правило предвидивости штете представља значајно ограничење одговорности за штету, а познају га конвенције из области међународне продаје робе и униформна правила.⁹⁵

Опште правило је да накнаду штете због повреде уговора дужник увек исплаћује у новцу. Уколико оштећени захтева од штетника да учини оно што је према уговору био обавезан, не може се говорити о уговорној одговорности, јер у области уговорне одговорности не постоји натурална накнада штете.⁹⁶

⁹⁴ С.Фишер Шобот, *op.cit.*, стр.187

⁹⁵ Више о правилу предвидивости видети у Сандра Фишер Шобот, *Правило предвидивости штете у праву међународне и домаће продаје, Право и привреда*, 2012, стр. 4-6

⁹⁶ И.Јанковец, *op.cit.* стр. 226-227

Ratio постојања уговорне одговорности је накнада штете. Уколико повредом уговора није проузрокована штета, тада нема места уговорној одговорности.⁹⁷ Обична штета је стварна штета, умањење имовине оштећеног услед повреде обавезе штетника. Измакла добит је добитак који је поверилац могао остварити да је уговор уредно испуњен, али га није остварио јер је дужник прекршио уговор.⁹⁸ Дакле, измакла добит није умањење имовине, него спречава њено увећање.

Бечка конвенција чл.74-77 одређују врсте, начела и правила за утврђивање висине штете.

Накнада штете се може одмерити на два начина- конкретно и апстрактно.

Конкретна штета је дефинисана као штета једнака претрпљеном губитку и измаклој добити који су услед повреде настали на другој страни. Накнада за конкретну штету никако не може бити већа од губитка који је страна која је повредила уговор предвидела или морала предвидети у тренутку закључења уговора као могућу последицу повреде уговора, с обзиром на чињенице које су јој тада биле познате или морале бити познате.⁹⁹

Бечка конвенција изједначава неизвршавање обавеза и неуредно извршавање. У оваквим ситуацијама оштећена страна је овлашћена да захтева трошкове предузимања разних мера како би се нашла у ситуацији у којој би се налазила да повреде није било (трошкови слања нове робе, поправке робе).

Као метод којим се одређује висина накнаде штете код конкретне штете БК у чл. 75 предвиђа **куповину или продају ради покрића**.¹⁰⁰ Метод куповине или продаје ради покрића се практикује за случај да купац, после повреде уговора од стране продаваца, купи робу у циљу замене оне коју му продавац није испоручио сагласно уговору (куповина ради покрића), или када продавац, после повреде уговора од стране купца, прода робу трећем лицу (продаја ради покрића).¹⁰¹ Страна које је извршила куповину или продају ради покрића има право на разлику између уговорене и цене куповине или продаје ради покрића, уз право на накнаду сваког другог вида настале штете, која се може захтевати на основу чл.74.БК.¹⁰² Сама чињеница да је уговорна страна користила

⁹⁷ С.Фишер Шобот, *op.cit.*, стр.190

⁹⁸ И.Јанковец, *Уговорна одговорност*, Београд,1993,стр.231

⁹⁹ Чл.74 БК

¹⁰⁰ Погледати више у С.Фишер Шобот, *Конкретно одмеравање накнаде штете када је извршена куповина ради покрића*, *Право и привреда*, 4-6/2013, стр.540-554

¹⁰¹ А. Ћирић, *op.cit.*стр.210

¹⁰² Чл. 75 БК

куповину или продају ради покрића, не лишава је права да надокнади осталу насталу штету.¹⁰³

Да би се купац или продавац користио куповином или продајом ради покрића потребно је да буду кумулативно испуњени одређени услови:

- 1.) Купац има право на куповину, а продавац на продају ради покрића само ако је уговор раскинут.
- 2.) Куповина или продаја ради покрића мора бити учињена на разуман начин. Разуман начин огледа се у дужности продавца да прода робу по највећој могућој цени, и дужности купца да купи по најнижој могућој цени.
- 3.) Куповина или продаја ради покрића морају бити учињене у разумном року. Почетак разумног рока рачуна се од раскида уговора о продаји, а његово трајање се цени од случаја до случаја. На дужину разумног рока у великој мери утиче врста робе коју треба продати или купити и могућност њене набавке на тржишту.¹⁰⁴ У међународном праву сматра се да је рок од 2 недеље разуман рок за робу чија је цена релативно стабилна.¹⁰⁵ Када роба има тржишну цену, рок ће бити краћи.¹⁰⁶

Апстрактна штета

Бечка конвенција чланом 76. одређује правило за утврђивање апстрактне штете за случај да роба, која је предмет уговора има текућу цену. Страна која је повредила уговор дугује штету у висини разлике у цени робе, предвиђене уговором о продаји, са једне стране, и текуће цене у тренутку раскида уговора, са друге стране. Апстрактно обрачуната штета није одраз стварно претрпљене штете, него апстрактно утврђеног износа, независно од стварног губитка.¹⁰⁷ Оштећени не мора да докаже да је претрпео штету, то му посебно погодује када не може да докаже да је претрпео штету а јесте, и због тога је овакво одређивање накнаде штете једноставно.

Да би оштећени могао да захтева право на накнаду апстрактне штете, БК предвиђа да морају бити кумулативно испуњени следећи услови:

- 1.) Да је уговор раскинут (исто као и код куповине и продаје ради покрића)
- 2.) Да пре обрачуна апстрактне штете није извршена куповина или продаја ради покрића

¹⁰³ CLOUT case No. 539 [Oberlandesgericht Graz, Austria, 31 May 2002] (Timber case); Oberlandesgericht Graz, Austria, 24 January 2002 (Excavator case)

¹⁰⁴ С. Фишер Шобот, *op.cit.*, стр.197

¹⁰⁵ К. Schmidt (Hrsg.), *Munchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, Munchen, 2004, стр.681

¹⁰⁶ Видети више U. Magnus, J. Von Staudingers *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Wiener UN-Kaufrecht (CISG)*, Sellier-de Gruyter, Berlin 2005

¹⁰⁷ С. Фишер Шобот, *op.cit.*, стр.189

3.) Да за робу која је предмет раскинутог уговора постоји текућа цена.

Ако би предмет уговора о продаји представљала роба произведена по посебној наруџбини, у односу на њу не би могла да се користи метода одређивања апстрактне штете. Висина надокнаде би се, у том случају одредила применом члана 74.БК.¹⁰⁸

За утврђивање текуће цене од значаја су начин, време и место њеног одређивања.

- *Време меродавно за одређивање текуће цене* - У праву међународне продаје меродавна је текућа цена коју је роба имала у моменту раскида уговора.¹⁰⁹ Овакво одређивање текуће цене, носи са собом опасност да ће оштећена страна чекати тренутак када роба има најповољнију цену на тржишту и онда раскинути уговор. Да би се ова опасност предупредила, БК предвиђа да страна која захтева надокнаду штете, а уговор је раскинула након преузимања робе, има право на разлику између уговорене цене и текуће цене коју је роба имала у тренутку преузимања робе а не у тренутку раскида уговора.

- Што се тиче *начина за утврђивање текуће цене*, могу се користити квотације робе на берзама, цене сличне или исте врсте робе на тржишту, подаци трговачких комора, итд.

- *Место одређивања текуће цене* је оно у коме је испорука требало да буде извршена.¹¹⁰ Уколико на месту испоруке не постоји тржишна цена узима се у обзир текућа цена на другом месту које може послужити у ту сврху, уз уважавање разлике у трошковима испоруке и транспорта. Подразумева се да на допунском месту постоји развијено тржиште и тргује се истом робом. Ако одговарајуће допунско место не постоји, накнада штете одредиће се према правилима чл.74.БК.

Страна, која за случај раскида уговора захтева накнаду апстрактне штете, има право да захтева надокнаду и друге врсте штете из чл.74 БК, исто као и код куповине или продаје ради покрића.¹¹¹

Бечка конвенција чланом 77. предвиђа обавезу стране која, због повреде уговора захтева накнаду штете, да предузме све разумне мере да би се смањило губитак проузрокован повредом уговора. Дакле, оштећени је дужан да предузме све могуће и потребне мере којима би предупредио да се већ настала штета увећа.

¹⁰⁸ А. Ћирић, *op.cit.* стр.212

¹⁰⁹ Чл.76 БК

¹¹⁰ А. Ћирић, *op.cit.* стр.212

¹¹¹ CLOUT case No. 427 [Oberster Gerichtshof, Austria, 28 April 2000]

V ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Уговор о међународној продаји робе је основни посао међународног трговинског права и најзначајнији инструмент међусобног регулисања односа између продавца и купца. Како субјекти уговорног односа долазе из различитих држава, и претпоставља се да свако познаје право своје државе али не и право државе друге уговорне стране, од давнина је постојао проблем које право треба применити, обзиром да су национална законодавства на различите начине регулисала поједина питања. Међународна трговинска заједница је препознала овај проблем и већ у 20. веку је започела рад на доношењу универзалног закона о међународној продаји робе који ће на јединствен начин уредити основне правне појмове и институте међународног трговинског права и који ће се примењивати свуда у свету. После вишедеценијског рада међународних организација, великог броја донетих конвенција и закона, издвојила се Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе, тзв. Бечка конвенција из 1980.год., као најзначајнији извор за уређивање међународне продаје робе. Бечка конвенција иако не садржи конкретну дефиницију уговора о међународној продаји робе, на експлицитан начин одређује права и обавезе уговорних страна, тј. продавца и купца које дефинишу уговор.

Конвенција као основне обавезе продавца наводи обавезу да испоручи робу, преда документа која се односе на робу и пренесе својину на роби. Основне обавезе купца одређене су као обавеза исплате цене и преузимања испоруке. Све наведене обавезе продавца и купца могу бити предмет повреде уговора, а у зависности од врсте и тежине повреде Бечка конвенција предвиђа правна средства која стоје на располагању страни која је није повредила уговор, како би заштитила своје интересе.

Основна правна средства купца која Бечка конвенција предвиђа у случају повреде уговора од стране продавца су: право да захтева испуњење уговора, право да тражи снижење цене, право да раскине уговор. Право на накнаду штете постоји као универзално право и купца и продавца за повреду како основних тако и споредних обавеза. Наведена правна средства су алтернативно одређена, тако да купац може изабрати којим ће се правним средством служити ако су испуњени услови за коришћење свих средстава. Основна претпоставка за коришћење било ког правног средства јесте повреда уговора.

Основна правна средства која су на располагању продавцу у случају повреде уговора од стране купца јесу право да захтева испуњење уговора и право да раскине уговор.

Повреда уговора у режиму Бечке конвенције подразумева, неизвршавање или неуредно извршавање уговором предузетих обавеза од стране купца или продавца, у односу на било коју уговорну обавезу. За постојање повреде нису значајни разлози због којих је дошло до повреде, а ни кривица онога ко је повреду учинио.

Бечка конвенција дефинише и појам битне повреде уговора, као квалификованог облика повреде уговора. Уколико су испуњени услови за постојање битне повреде, страни која је остала верна уговору стоје на располагању две могућности, она може захтевати извршење или раскид уговора. Постојање битне повреде уговора јавља се као услов за коришћење и других правних средстава, нпр. испорука робе у замену код несаобразне робе могућа је само у случају битне повреде уговора.

Примећујемо да Бечка конвенција прави разлику између случајева када није извршена испорука и када је испоручена несаобразна роба. Када роба није испоручена купац има право да захтева извршење накнадном испоруком робе, а уколико је роба испоручена, има право да од продавца захтева да отклони недостатке поправком ствари, ако је то немогуће, може захтевати да му испоручи другу робу у замену, уколико недостатак саобразности представља битну повреду уговора

Могућност купца да захтева снижење цене условљено је постојањем несаобразне испоруке. Наиме, у односу на испоруку робе у замену и поправку робе, несаобразна роба код захтева за снижење цене остаје несаобразна, купац задржава такву робу али има обавезу плаћања умањене цене.

Код битне повреде уговора, оштећена страна има право да раскине уговор одмах, без остављања додатног рока. У случајевима када је дошло до повреде уговора, која нема обележја битне повреде, оштећена страна мора оставити додатни рок другој страни за извршење обавеза. Тек када ни у додатном року друга страна не изврши своје обавезе, или изјави да их неће извршити у додатном року, страна верна уговору има право да раскине уговор.

Што се тиче продавчевог права да тражи испуњење уговора, он може тражити испуњење сваке уговорне обавезе купца, било да је то плаћање цене, преузимање испоруке или било која друга обавеза. Бечка конвенција не предвиђа никакве посебне услове за коришћење овим правом, сходно томе битна повреда уговора не представља услов за његово коришћење. Такође, продавца има право да сам изврши спецификацију робе, којом ће на адекватан начин дефинисати робу у погледу квалитета, квантитета и други својства робе, уколико то не уради купац који је према уговору био обавезан да изврши спецификацију до одређеног датума или до истека разумног рока.

Обзиром на све наведено, можемо закључити да одговорност уговорних страна потпуно оправдано има своје место у Бечкој конвенцији. Велики број закључених уговора, просторна дистанца између уговорних страна које се међусобно не познају, припадају различитим правним системима и послују на основу различитих пословних обичаја, све ово доводи до велике правне несигурност, стога је било неопходно успостављање механизма који ће штитити права и обавезе уговорних страна на јединствени начин. Средства уговорних страна у случају повреде уговора, постоје најпре као опомена продавцима и купцима да уредно извршавају своје обавезе, затим као санкција за неизвршавање и неуредно извршавање уговором предузетих обавеза и као средство успостављања еквиваленције између учињених престација продавца и купца.

Литература:

Уџбеници, монографије, научни и стручни чланци, коментари закона

1. Александар Ћирић, Међународно трговинско право, Посебни део, Ниш 2018;
2. Александар Ћирић и Ђуровић Радомир, Међународно трговинско право – посебни део, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2005;
3. Капор Владимир, Систем санкција за повреду уговора у нацрту Конвенције о међународној продаји робе, Страни правни живор, 1976;
4. Поповић Г. Витомир, Вукадиновић Д. Радован, Међународно пословно право- Посебни део, Уговори међународне трговине, Бања Лука- Крагујевац, 2010
5. Јанковец Ивица, Уговорна одговорност, Београд, 1993;
6. Јелена Вилус, Славко Царић, Стеван Шогоров, Драго Дивљак, Међународно привредно право, Нови Сад, 2008;
7. Јелена Вилус, Коментар Конвенције УН о међународној продаји робе, Загреб, 1981;
8. Karsten Schamidt (Hrsg), Munchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Munchen, 2004;
9. Младен Драшкић, Маја Станивуковић, Уговорно право међународне трговине, Београд 2005;
10. Michael Will, Cezare Massimo Bianca, Michael Joachim Bonell, Commentary on the International Sales Law, Giuffre, Milan 1987;
11. Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer, Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods, Oxford, 2010;
12. Peter Schlechtriem and Petra Butler, UN Law on International Sales, The UN Convention on the International Sale of Goods, Springer, 2009;
13. Peter Schlechtriem, Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG), 1st edition, Munchen, New York, 1998;
14. Радован Вукадиновић, Међународно пословно право, Посебни део, Крагујевац, 2009;
15. Сандра Фишер Фобот, Право међународне продаје, Нови Сад 2014;
16. С.Фишер Шобот, Конкретно одмеравање накнаде штете када је извршена куповина ради покрића, Право и привреда, 4-6/2013;
17. Сандра Фишер Шобот, Правило предвидивости штете у праву међународне и домаће продаје, Право и привреда, 2012;
18. Ulrich Magnus, J. Von Staudingers Kommentar zum Burgerlichen Gesetzbuch: Wiener UN- Kaufrecht (CISG), Sellier-de Gruyter, Berlin 2005;
19. Fritz Enderlein, Dietrich Maskow, International Sales Law, Oceana Publications, 1992;
20. Franco Ferrari, Applicability and applications of the 1980 United Nations sales convention, Leiden Boston, 2012;
21. Cezare Massimo Bianca, Michael Joachim Bonell (ed), Commentary on the International Sales Law- The 1980 Vienna Sales Convention, Milan, 1987

Правни акти:

1. Конвенција Уједињених Нација о међународној продаји робе, Беч, 1980 (БК);
2. Устав Републике Србије, Службени гласник РС, бр 98/2006;
3. UNIDROIT принципи за међународне трговинске уговоре (UCP);
4. Принципи европског уговорног права (PECL);

Судска пракса:

1. 9 CLOUT case No. 247 [Audiencia Provincial de Córdoba, Spain, 31 October 1997] (loading on board);
2. CLOUT case No. 225 [Cour d'appel, Versailles, France, 29 January 1998];
3. CLOUT case No. 938 [Kantonsgericht des Kantons Zug, Switzerland, 30 August 2007]
4. CLOUT case No. 539 [Oberlandesgericht Graz, Austria, 31 May 2002] :
5. CLOUT case No. 427 [Oberster Gerichtshof, Austria, 28 April 2000]

Наслов рада: Одговорност уговорних страна за случај повреде уговора о међународној продаји робе

САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ:

Рад се састоји из пет посебних целина. Прва целина је увод, аутор њиме ближе упознаје читаоце са предметом рада. У другом делу рада, ближе се објашњава појам уговора о међународној продаји робе као правног оквира регулисања права и обавеза продавца и купца али и основног услова за постојање повреде уговора а самим тим и одговорности уговорних страна. У овом делу, аутор посвећује пажњу Бечкој конвенцији, која је најзначајнији правни извор уговора о међународној продаји робе и на коју ће се позивати и касније у раду. Трећи део рада набраја обавезе уговорних страна, а затим их рашчлањује на обавезе продавца и обавезе купца и даје детаљан опис сваке обавезе понаособ. Четврти део је централни део рада који се бави одговорношћу уговорних страна за случај повреде уговора о међународној продаји робе. Најпре се разјашњава шта представља повреду уговора, битну повреду уговора као квалификовани облик повреде уговора и наводе се сва правна средства која стоје на располагању уговорним странама. Затим се као и у предходном делу, правна средства одвајају на правна средства продавца и правна средства купца, разјашњава се посебно шта свако правно средство представља, која су његова појмовна обележја, који су услови за његово коришћење и које правне последице последице његово коришћење производи. Последњи део представљају закључна разматрања, аутор прави кратак осврт, на све о чему се говорило у раду и износи своје мишљење о значају и оправданости коришћења правних средстава у случају повреде уговора.

Кључне речи: Конвенција Организације Уједињених Нација о уговорима у међународној продаји робе, БК, Бечка Конвенција, повреда уговора, правна средства купца, правна средства продавца, раскид уговора.

Topic: Liability of the contracting parties for the breach of the contract of international sale of goods

SUMMARY

The paper consists of five separate parts. The first part is an introduction, the author acquaints readers with the subject of the paper. In the second part, the author explains more closely the term international contract on sale of goods as a legal framework regulating the rights and obligations of the seller and the buyer, but also the basic condition for the existence of a breach of contract and thus the liability of the parties. In this part, the author pays attention to the Vienna Convention, which is the most important legal source of the international contract on sale of goods and on which he will refer to later in the paper. The third part of the paper lists the obligations of the contracting parties, and then breaks them down into obligations of the seller and the obligations of the buyer and gives a detailed description of each obligation separately. The fourth part is the central part of the paper dealing with the liability of the contracting parties in case of a breach of the international contract on sale of goods. It first clarifies what constitutes as a breach of the contract, the material breach of contract as a qualified form of breach of the contract, and lists the remedies available to the parties. Then, as in the previous part, legal remedies are separated into legal remedies of the seller and legal remedies of the buyer, it is clarified what each legal remedy is, what are its conceptual features, what are the conditions for its use and what legal consequences its use produces. The last part are concluding remarks, the author makes a brief overview of everything discussed in the paper and expresses his opinion on the importance and justification of the use of legal remedies in case of a breach of contract.

Keywords: The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, CISG, Vienna Convention, breach of contract, buyer's remedies, seller's remedies, termination of contract

БИОГРАФИЈА :

Анђела Тодоровић рођена је 22.09.1996.године у Нишу. Основну и средњу школу завршава са одличним успехом и по завршетку средње школе уписује Правни факултет у Нишу 2015.године.Основне академске студије завршила је 03.10.2019.године са просечном оценом 8.33. Уписала је ужи трговинскоправни смер мастер академских студија школске 2019/2020године. Од децембра 2019. године ради као приправник у адвокатској канцеларији у Нишу. Од страних језика говори енглески и служи се шпанским језиком.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Анђела Тодоровић М 043/19-0

Наслов мастер рада: Одговорност уговорних страна за повреду уговора о међународној продаји робе

Ментор: Доц. Др Урош Здравковић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, 25.11.2020.године

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом Одговорност уговорних страна за повреду уговора о међународној продаји робе пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Анђела Тодоровић М 043/19-0

У Нишу, 25.11.2020.године.

Потпис аутора
